

Rostlinou roku 2024 je kosatec sibiřský

Praha, 27. 1. 2024

Česká botanická společnost vyhláší každoročně rostlinu roku. Cílem je upozornit na ohrožené nebo jinak zajímavé druhy naší květeny a seznámit širokou veřejnost s jejich biologií, ekologií a případně i jejich ochranou. Pro rok 2024 byl vybrán kosatec sibiřský, vědeckým jménem *Iris sibirica*.

Ačkoliv její jméno odkazuje na Sibiř, je tato nápadná, modře kvetoucí rostlina v České republice původním druhem. Přirozeně se vyskytuje od střední Evropy až po jezero Bajkal na vlhkých a střídavě vlhkých loukách, případně na vlhkých narušovaných půdách (daří se mu například na cvičných plochách v některých vojenských prostorech). Se změnami v krajině však populace kosatce sibiřského na řadě míst zanikly. Na vině jsou úpravy vodního režimu (regulace vodních toků a odvodňování pozemků), intenzivní hospodaření na loukách (hnojení a příliš časté kosení) nebo naopak jejich opouštění a zarůstání dřevinami. Proto je u nás kosatec sibiřský řazen mezi chráněné a ohrožené druhy.

Kosatce jsou dekorativní rostliny, které byly od nepaměti pěstovány pro okrasu, a kosatec sibiřský není výjimkou. Doklady o jeho využití v zahradách sahají do 17. století. Pod označením „sibiřské kosatce“ je pak na trh vedle kosatce sibiřského dodáván i další, podobný kosatec krvavý (latinsky *Iris sanguinea*), původní ve východní Asii, a řada kultivarů nejasného původu.



kosatec sibiřský (*Iris sibirica*), autor: Milan Chytrý, CC BY 3.0 CZ



kosatec krvavý (*Iris sanguinea*), autor: Pavel Kúr, CC BY 3.0 CZ

Mimo lidská sídla nebyl výskyt zmíněného kosatce krvavého dlouho znám. Vše se však změnilo v roce 2021, kdy revize fotografií na webu [iNaturalist.org](https://www.inaturalist.org) zahraničním specialistou ukázala, že u nás tento druh zplaňuje již nejméně od roku 2003. Celou tu dobu byl přítom českými botaniky přehlížen a nalezené rostliny byly považovány za kosatec sibiřský.

„Celý případ ukazuje na nutnost rozhledu i za hranice naší české kotliny a spolupráce se zahraničními odborníky. Také aktivity amatérských přírodovědců a existence internetových platform pro sdílení pozorování tu hrají nezastupitelnou roli,“ říká Pavel Kúr, botanik z Univerzity Jana Evangelisty Purkyně a člen České botanické společnosti, který spolu s kolegy na výskyt nepůvodního druhu kosatce u nás poprvé upozornil.

Kosatec krvavý může navíc pro náš původní a chráněný kosatec sibiřský představovat nebezpečí, pakliže se dostane na jeho lokality. Mezidruhové křížení totiž může vést k oslabení původních populací, v krajním případě až k jejich zániku. Dosud jsou známy dvě lokality, kde se oba druhy potkaly, a aktuálně probíhá výzkum věnovaný právě podchycení možných kříženců. I proto se v roce 2024 na kosatec sibiřský zaměříme, a spolu s ním i na jeho východoasijský protějšek kosatec krvavý. V průběhu roku oba druhy blíže představíme formou popularizačních článků i exkurzí. Zároveň uvítáme údaje o jejich výskytu, a to jak od botanické obce, tak široké veřejnosti.

Pozorování obou druhů z volné přírody je možné sdílet prostřednictvím aplikace [iNaturalist.org](https://www.inaturalist.org), kde je budeme shromažďovat pod projektem „Mapování sibiřských kosatců“ (<https://www.inaturalist.org/projects/mapovani-sibirskych-kosatcu>). Další možností je vyplnění formuláře na webových stránkách <https://www.rostlinaroku.cz/> a spolupracovníci projektu Pladias mohou zadat svá pozorování přímo do stejnojmenné databáze (<https://pladias.cz/>).

Další informace budeme průběžně zveřejňovat na webu České botanické společnosti (<https://botanospol.cz/cs>) a facebookovém i twitterovém profilu (<https://www.facebook.com/botanospol>, <https://twitter.com/botanospol>).

Základní informace o druhu

kosatec sibiřský (*Iris sibirica*)

čeleď: kosatcovité (Iridaceae)

kvete: květen—červen

stanoviště: vlhké, slatinné a rašelinné louky, lesní mokřiny

rozšíření v ČR: od nížin do podhůří, na území celého státu vzácně až roztroušeně, téměř chybí v severovýchodních Čechách a na východní Moravě, ustupuje

typický biotop kosatce sibiřského, autor: Petr Koutecký, CC BY 3.0 CZ ▶



Použité zdroje a další odkazy:

- Pladias.cz: <https://pladias.cz/taxon/overview/Iris%20sibirica>, <https://pladias.cz/taxon/overview/Iris%20sanguinea>
- NaturaBohemica.cz: <http://www.naturabohemica.cz/iris-sibirica/>
- karta druhu kosatec sibiřský v Nálezové databázi ochrany přírody (NDOP): https://portal.nature.cz/publik_syst/nd_nalez-public.php?idTaxon=37712
- Lustyk P. & Doležal J. [eds] (2023): Additamenta ad floram Reipublicae Bohemicae. XXI. – Zprávy České botanické společnosti 58/1: 25–152.
- Caspers Z. & Sekerka P. (2019): Zahradní kosatce a jejich šlechtění v České republice. Vydání 1. Praha: Středisko společných činností AV ČR, 98 stran. Dostupné on-line: <https://www.academia.cz/edice/kniha/zahradni-kosatce-a-jejich-slechteni-v-ceske-republice>

Kontakt:

Mgr. Zdeněk Kaplan, Ph.D.

Botanický ústav AV ČR, Průhonice — 2. místopředseda ČBS

e-mail: kaplan@ibot.cas.cz, tel.: 737 753 733

Česká botanická společnost, z. s.

Benátská 2, 128 00 Praha 2

IČO: 00444553

webové stránky: <https://botanospol.cz/cs>

e-mail: sekretariat@botanospol.cz

Spolek zapsaný u Městského soudu v Praze, odd. L, vložka 1119